

Indstilling til Cavlingprisen 2021

Terrorbrødrenes kup mod NemID

Journalisterne Line Gertsen, Morten Frandsen og Bjørn Lambek, DR Nyheder.

For afdækningen af Danmarkshistoriens måske største sag om organiseret identitetstyveri, svindel med NemID- og NemKonto-systemerne, samt adskillige svigt fra de ansvarlige myndigheder.

Sjældent ser man journalistiske historier med så mange alvorlige perspektiver, som det løbende er blevet blotlagt i denne sag.

Journalisterne har blandt andet afdækket, hvordan en organiseret ring af kriminelle – med to terrordømte brødre i centrum - siden 2016 har svindlet flere hundrede helt almindelige danskerne for et tocifret millionbeløb.

Sagen sætter et alvorligt spørgsmålstejn ved myndighedernes overvågning af radikaliserede personer. For mens PET betegner identitetstyveri som et højrisikoområde for terrorfinansiering, så har kriminaliteten kunnet foregå, selvom de to brødre tidligere er dømt for forsøg på terrortræning og ifølge Landsretten havde udvist ”betydelig vilje” til at støtte Al Shabaab økonomisk. Ekspertter betegner det som overhængende sandsynligt, at pengene er blevet brugt til at finansiere terror.

Journalisterne har via aktindsigter i retsdokumenter og øvrige retskilder kunnet påvise, at den ene af brødrene tilmed er tiltalt for at have begået ny NemID-svindel for millioner af kroner, mens han har siddet i et lukket fængsel.

Med aktindsigter i domme og hos myndigheder, samtaler med myndighedskilder og et omfattende opsporingsarbejde har journalisterne afdækket, at svindlerne har installeret overvågningsudstyr i form af keyloggere på mindst 46 biblioteker fra 2016 og frem til 2020. Dette har kunnet foregå, selvom landets kommuner og biblioteker gentagne gange undervejs er blevet advaret om risikoen for keylogger-svindel.

Historierne har grundlæggende vist, at sikkerheden i to af hjørnestenene i Danmarks offentlige digitale infrastruktur - NemID og NemKonto - har været kompromitteret i et langt større omfang end myndighederne har oplyst.

Journalisterne har – ved gennemgang af NemID-logfiler - afsløret, hvordan den kriminelle gruppering har benyttet sig af en konkret, for offentligheden ukendt, sikkerhedsbrist i NemID.

Samtidig har journalisterne afsløret, at den ansvarlige myndighed, Digitaliseringsstyrelsen, ikke har lavet ændringer af NemID-systemet, der kunne komme keylogger-svindlen til livs, samt at dette skete mod bedre vidende.

Journalisterne har desuden afsløret, at også NemKonto-systemet er blevet misbrugt til svindel siden 2016. Som led i NemID-svindel har svindlere – ved at ændre ofrenes NemKonto - hurtigt kunnet omdirigere udbetalinger til ofrene (for eksempel folkepension eller kviklån optaget i ofrenes navn) til konti som svindlerne kontrollerer. Svindlen er sket selvom journalisterne har kunnet påvise, at Digitaliseringsstyrelsen, som også er ansvarlig for NemKonto-systemet, var blevet advaret om NemKonto-svindlen mere end 30 gange siden 2016.

Digitaliseringsstyrelsen har ifølge eksperter svigtet sit ansvar og sin handlepligt som ansvarlig for NemID og NemKonto.

Da Digitaliseringsstyrelsen som konsekvens af historierne blev pålagt at lave en redegørelse til Folketinget om sagen, kunne DR dokumentere, at styrelsen negligerede antallet af advarsler samt svindlens omfang i ikke blot den første, mens også den opfølgende redegørelse.

Sidst, men bestemt ikke mindst, har historierne blotlagt, hvor alvorlige konsekvenser det har haft for de mange uskyldige mennesker, som er blevet ramt af svindlen og nogle gange har måttet kæmpe i årevis for at rydde op i det privatøkonomiske kaos, svindlen har efterladt. Historierne har vist, hvor alene og svigtet ofrene har følt sig, både af myndigheder og banker.

Journalisternes afdækning har allerede haft adskillige konsekvenser.

- Digitaliseringsstyrelsen har ændret NemID-systemet, så der ikke længere bliver oplyst antallet af resterende nøgler på ens nøglekort, når man forsøger at logge på med NemID.
- Digitaliseringsstyrelsen har ændret proceduren ved NemKonto-skift, og indført to-faktorgodkendelse, så et skift, der ikke er foretaget i en bank eller af en myndighed, udløser et aktiveringsbrev.
- Den ansvarlige minister har nedsat en arbejdsgruppe, der skal komme med forslag til, hvordan ofrenes retsstilling kan forbedres og se på om det er muligt at give tidligere ofre bagudrettet erstatning.
- Finansministeren har etableret en hotline til ofre for ID-tyveri, så de hurtigt og effektivt kan få hjælp til at begrænse skaderne. Det er første gang i Danmark at der nu er et samlet sted, hvor ofre kan få hjælp – også i weekender og på helligdage.
- NemKonto-systemet bliver som følge af historierne yderligere sikkerhedstestet.
- Regeringen har varslet en lovændring, så ofre for NemKonto-svindel vil kunne få genudbetalt offentlige ydelser, der er gået tabt.
- Justitsministeriet har oplyst, at Udvalget vedrørende efterretningstjenesterne er blevet orienteret om PET's overvågning af terrordømte og radikaliserede med baggrund i DR's historier.

Der er samlet tale om et helt unikt og på alle parametre utroligt vigtigt kompleks, som allerede har haft et væld af konsekvenser. Det journalistiske arbejde er udført på højeste faglige niveau og med en udtalt grad af vedholdenhed.

For dette fortjener journalisterne Line Gertsen, Morten Frandsen og Bjørn Lambek Cavlingprisen 2021.